

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ ХОРТИНГУ**

ПЕДАГОГІКА ХОРТИНГУ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

*Рекомендовано до друку Науково-методичною колегією
ВГО «Українська федерація хортингу»
(протокол № 19 від 26 вересня 2012 року)*

КИЇВ – 2011

УДК 37.02 : 796.85 (08)
ББК 74.202 : 75.715
П 33

*Рекомендовано до друку Науково-методичною
колегією Всеукраїнської громадської організації
«Українська Федерація Хортингу»
(протокол № 19 від 26 вересня 2012 р.)*

Збірник наукових праць «Педагогіка хортингу» Всеукраїнської громадської організації «Українська Федерація Хортингу» є науковим виданням з педагогіки, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата педагогічних наук

Редакційна колегія:

Бех І. Д.	– дійсний член НАПН України, доктор психологічних наук, професор (<i>головний редактор</i>)
Артюшенко А. О.	– доктор педагогічних наук, професор
Беленька Г. В.	– доктор педагогічних наук, професор
Болтівець С. І.	– доктор психологічних наук, професор
Зубалій М. Д.	– кандидат педагогічних наук
Коновець С. В.	– доктор педагогічних наук, професор
Круцевич Т. Ю.	– доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор
Тимошенко О. В.	– доктор педагогічних наук, професор
Федорченко Т. Є.	– доктор педагогічних наук, професор
Півоварський Юліуш	– почесний професор, PhD, ректор Вищої школи публічної і індивідуальної безпеки „Апейрон“ (Польська Республіка)
Порада Віктор	– професор, доктор юридичних наук, ректор Вищої школи в Карлових Варах (Чеська Республіка)
Шортт Джеймс Джордж	– президент Всесвітньої асоціації особистих охоронців Ірландія)
Касташортський Юрчак Войтех	– професор, PhD, Академія збройних сил ген. М. Р. Штефаника в Ліптовському Мікулаші (Словацька Республіка)

Рецензенти:

Волков А. В.	– доктор педагогічних наук, професор
Оржеховська В. М.	– доктор педагогічних наук, професор
Присяжнюк С. І.	– доктор педагогічних наук, професор
Сичов С. О.	– доктор педагогічних наук, професор

П 33 Педагогіка хортингу. – К. : Паливода А. В., 2012. – 293 с.

ISBN 978-966-437-427-6.

До збірника увійшли наукові праці вітчизняних учених, аспірантів, тренерів з хортингу. Автори спрямували свій науковий пошук на багатоаспектне висвітлення шляхів щодо реалізації сучасних підходів у теорії і методиці хортингу. Збірник містить наукові роботи працівників закладів освіти, науково-педагогічних працівників і студентів, учасників конференцій, круглих столів, семінарів, дослідження з педагогіки, психології, філософії, історії, теорії і методики викладання фізичної культури та обраних видів спорту. Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямі теоретичних та практичних аспектів удосконалення професійних компетентностей фахівців фізичної культури і спорту. Збірник містить інноваційні науково-практичні матеріали досліджень, присвячені актуальним питанням сучасної спортивної науки. Данні матеріали підтримують принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу. До збірника включено роботи з проблем сучасної теорії і практики освіти, навчання та виховання. Авторами наукових праць розміщуються результати науково-дослідної діяльності в галузі педагогіки співробітництва, нових педагогічних технологій соціалізації та самореалізації особистості. У виданні здійснюється популяризація та висвітлення сучасних педагогічних, психологічних, філософських досліджень, можливостей і шляхів втілення їх у практику. Друкуються наукові статті, написані на базі проведених авторами емпіричних і теоретичних досліджень. Розглядаються проблеми особистості, когнітивної сфери, питання спортивної, екологічної, педагогічної, політичної, соціальної, медичної психології, особливості поведінки.

Матеріали подаються мовою оригіналу. За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновки несуть відповідальність автори матеріалів. Друкується в авторській редакції.

Будь-яке відтворення тексту без згоди авторів та видавництва забороняється.

УДК 37.02 : 796.85 (08)
ББК 74.202 : 75.715

ISBN 978-966-437-427-6

© К. : Паливода А. В., 2012

ЗМІСТ

Єрмоєнко Е. А.	
Методика розвитку швидкості у спортсменів хортингу	4
Єрмоєнко Е. А.	
Методика розвитку витривалості у спортсменів хортингу	20
Єрмоєнко Е. А.	
Методика розвитку спритності у спортсменів хортингу	34
Єрмоєнко Е. А.	
Поняття базової техніки хортингу	47
Єрмоєнко Е. А.	
Арсенал техніки хортингу	62
Сокол Є. М., Єрмоєнко Е. А., Гречаний О. М.	
Вивчення стійок спортсменами хортингу	82
Кривенко В. П., Єрмоєнко Е. А., П'ятиков С. В.	
Методика вивчення пересувань спортсмена хортингу	94
Єрмоєнко Е. А.	
Ударна техніка руками в системі хортингу	110
Роханський В. М., Єрмоєнко Е. А., Карасевич С. А.	
Методи вдосконалення спортсменами хортингу ударної техніки руками	125
Єрмоєнко Е. А.	
Основи здорового способу життя спортсменів хортингу шкільного та студентського віку	139
Єрмоєнко Е. А.	
Застосування прямого удару рукою у двобої хортингу	155
Єрмоєнко Е. А.	
Техніка бічного удару рукою в системі хортингу	175
Єрмоєнко Е. А.	
Методичні основи викладання хортингу	188
Єрмоєнко Е. А.	
Методика національно-патріотичного виховання хортингістів	207
Полторацький С. С., Єрмоєнко Е. А., Вехтєв В. В.	
Методика військово-патріотичного виховання хортингістів	229
Єрмоєнко Е. А.	
Хортинг як засіб формування готовності до захисту України	246
Єрмоєнко Е. А.	
Хортинг – бойова культура України	264
Єрмоєнко Е. А.	
Хортинг – традиційний бойовий звичай українського народу	280

МЕТОДИКА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ХОРТИНГІСТІВ

СРЬОМЕНКО Едуард Анатолійович

засновник хортингу, президент Української федерації хортингу, чемпіон світу і Європи з єдиноборств, майстер спорту України міжнародного класу, Заслужений тренер України

Анотація. У даній науковій статті описано методикою національно-патріотичного виховання хортингістів, методи формування світоглядної культури і національно-патріотичне виховання юних спортсменів хортингу, характеризувано потенціал і позитивний вплив системи національно-патріотичного виховання дітей та молоді у процесі занять хортингом, є аналіз структури і мотивів виховання фізичної культури школярів і студентів у системі хортингу, визначення особливостей хортингу як засобу виховання фізичної культури та основ здоров'я учнівської та студентської молоді у процесі занять у закладів загальної середньої і вищої освіти та наукове обґрунтування засобів позитивного впливу хортингу, що сприяють формуванню в учнівської та студентської молоді навичок фізичної культури, цінностей здорового способу життя, всебічного виховання, підвищенню рівня здоров'я за методикою виду спорту хортингу. Перевірено ефективність педагогічних умов, організаційних форм і методів, проведено теоретичний аналіз проблеми національно-патріотичного виховання дітей та молоді у процесі занять хортингом, системи виховання фізичних якостей, психологічних здібностей, умов застосування оздоровчих, прикладних, загальнорозвивальних і спеціальних фізичних вправ хортингу для підвищення ефективності роботи систем організму. Викладено матеріал щодо концепції та підходів до класифікації фізичних вправ і методик хортингу для спортсменів шкільного та студентського віку. Дослідно-експериментальним шляхом перевірено ефективність упроваджені педагогічної системи виховання фізичної культури та основ здоров'я у школярів і студентів засобами хортингу, ціннісного ставлення до здоров'я та уникнення шкідливих звичок. Подано результати дослідження щодо характеристики системи національно-патріотичного виховання дітей та молоді у процесі занять хортингом, структури і мотивів виховання фізичної культури школярів і студентів у системі хортингу, формування навичок фізичної культури, особистої гігієни, цінностей здорового життя та ефективності організаційних форм спортивної дисципліни у процесі занять хортингом в умовах навчального процесу закладів загальної середньої і вищої освіти.

Ключові слова: методика національно-патріотичного виховання, хортингісти, формування світоглядної культури, національно-патріотичне виховання, хортинг, фізичне виховання.

Актуальність наукового дослідження. В даний час становлення української державності, побудова громадянського суспільства, інтеграція України у світове та європейське співтовариство передбачають орієнтацію на людину, її духовну культуру й визначають основні напрями виховної роботи з учнями хортингу та модернізації навчально-виховного процесу.

Ідеалом виховання виступає різнобічно та гармонійно розвинений національно свідомий, високоосвічений, життєво компетентний громадянин, здатний до саморозвитку та самовдосконалення [1–11; 19–32]. Головною домінантою національно-патріотичного виховання спортсменів хортингу є формування у особистості ціннісного ставлення до навколишньої дійсності та самої себе, активної за формою та моральної за змістом життєвої позиції.

Виклад основного матеріалу. В основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідею розвитку української державності як консолідуючого чинника розвитку суспільства й нації в цілому. Форми й методи виховання у системі хортингу базуються на українських народних традиціях, кращих надбаннях національної та світової педагогіки й психології.

Сьогодні сформоване соціальне замовлення на ефективні виховні системи та технології. Зростає увага до виховання засобами культури, музеїв, театральної педагогіки, дитячого та юнацького спорту. Створюються реальні умови для прояву творчих здібностей молодих людей. Сучасна молодь добре інформована

щодо процесів у різних сферах науки, техніки, соціального життя; динамічно оволодіває сучасними комунікаційними технологіями.

Усе це створює сприятливі умови для розвитку національно-патріотичного виховання як пріоритетної сфери соціального життя країни, підвищення його статусу та розвитку потенціалу, досягнення якісно нових результатів у духовно-моральному, патріотичному, трудовому, художньо-естетичному, екологічному вихованні підростаючого покоління.

Освіта – це засіб формування знань, світогляду і віри, мудрості і високої свідомості, доброчесності та культури. Головною метою освіти є сприяння розвитку характерів людей і поколінь, що досягається через синтез виховання і навчання, патріотизму і професійності, багатоговікового досвіду народів на ґрунті національної філософії, розуміння того, що кожна людина – це неповторний світ, специфічно обдарованої від природи особистості, і завдання педагога полягає у тому, щоб допомогти пізнати себе, створити і реалізувати себе, бо тільки так повністю реалізує себе кожна нація [12].

Гуманістичні ідеї освіти яскраво втілюються у виховній концепції Української федерації хортингу де зазначено, що головне для кожного спортсмена хортингу – стати не спортсменом, а людиною, а це означає – стати собою, шляхом до чого є пізнання та самопізнання, творення і самотворення. Свідома діяльність людини, яка керується знаннями, професіоналізмом, усвідомленням власної відповідальності як за себе, так і за суспільство в цілому, має стати домінуючою тенденцією нашого часу. Тому формування особистості сучасного типу, громадянина й патріота суверенної Української держави є одним із найважливіших завдань сьогодення, реалізація якого покладається на систему освіти, де провідна ланка – заклад освіти.

Органічне поєднання навчання та виховання в клубі хортингу закладу освіти дає можливість забезпечити підготовку висококваліфікованих спортсменів, тренерів, спеціалістів, а також молодь, свідомо діючу, морально зрілу, соціально не байдужу, адже ідеалом у системі виховання спортсменів засобами хортингу є гармонійно розвинена, високоосвічена, соціально активна та національно свідомою людиною, яка наділена глибокою громадянською відповідальністю, високими духовними якостями, родинними й патріотичними почуттями, а також є носієм найкращих надбань національної та світової культури, здатна до саморозвитку та самовдосконалення.

Мета національно-патріотичного виховання дітей та молоді у процесі занять хортингом. Мета національно-патріотичного виховання засобами хортингу полягає у створенні засад для системної і цілеспрямованої діяльності щодо виховання молодої людини патріота України, готового самовіддано розбудувати її як суверенну, демократичну, правову і соціальну державу, виявляти національну гідність, знати і цивілізовано відстоювати свої громадянські права та виконувати обов'язки, сприяти громадянському миру і злагоді в суспільстві, бути конкурентоспроможним, успішно самореалізуватися в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал, носій української національної культури.

Національно-патріотичне виховання є складовою загального виховного процесу спортсменів хортингу, головною метою якого є набуття спортсменами різного віку соціального досвіду, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування особистісних рис

громадянина нашої держави, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, інтелектуальної, правової, трудової, екологічної культури.

Здійснення системного національно-патріотичного виховання є однією з головних складових національної безпеки України та завданням колективу тренерів хортингу в Україні.

Національно-патріотичне виховання спортсменів хортингу формується на прикладах історії становлення української державності, українського козацтва, героїки визвольного руху, досягнень у галузі спорту, політики, освіти, науки та культури. Національно-патріотичне виховання спортсменів хортингу включає в себе соціальні, цільові, функціональні, організаційні та інші аспекти, охоплює своїм впливом усі покоління, пронизує всі сторони життя: соціально-економічну, політичну, духовну, правову, педагогічну, спирається на освіту, культуру, науку, історію, державу, право.

Це передбачає визначення і реалізацію першочергових і перспективних заходів, спрямованих на формування громадської активної життєвої позиції спортсменів хортингу, психологічної готовності до добровільного вступу на державну, військову службу та зразкове виконання службових обов'язків.

Формування національної інтелігенції, сприяння збагаченню і оновленню інтелектуального генофонду нації, виховання її духовної еліти – це мета, що стоїть перед колективом тренерів з хортингу в Україні на одному рівні з підготовкою висококваліфікованих спортсменів, роботою фахівців [13–18]. Досягнення мети виховання учнів хортингу можливе лише за умови комплексного підходу і залучення до цієї роботи всього тренерського, педагогічного, професорсько-викладацького складу Української федерації хортингу, закладів вищої та середньої освіти, в яких працюють клуби хортингу, адміністрації, органів учнівського та студентського самоврядування та громадських об'єднань учнівської та студентської молоді.

Система заходів з виховання спортсменів хортингу базується на основних положеннях Концепції національно-патріотичного виховання молоді з урахуванням органічного взаємозв'язку процесу тренування, навчання та виховання.

Головною метою виховання спортсменів хортингу, на досягнення якої спрямовуються зусилля тренерського, педагогічного та професорсько-викладацького колективу, громадських організацій і спортивних угруповань, є формування цілісної і гармонійно розвиненої особистості з високою національною самосвідомістю. Така особистість – це, насамперед, громадянин Української держави, її патріот, гуманіст, для якого пріоритетом є загальнолюдські й загальнодержавні цінності, це людина з високою фаховою підготовкою й широким світоглядом, розвинутим інтелектом, належним рівнем загальної, політичної та правової культури. Отже, йдеться про необхідність систематичного і цілеспрямованого виховання національного типу особистості, формування в неї національної свідомості і самосвідомості, чим досягається духовна єдність поколінь, наступність національної культури і безсмертя української нації.

Основні завдання національно-патріотичного виховання засобами хортингу

Мета національно-патріотичного виховання молоді засобами хортингу може бути досягнута шляхом реалізації таких виховних завдань:

забезпечення сприятливих умов для самореалізації особистості в Україні відповідно до її інтересів та можливостей;

виховання правової культури, поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки – Герба, Прапора, Гімну України та історичних святинь;

сприяння набуттю спортсменами хортингу соціального досвіду, успадкування духовних та культурних надбань українського народу;

формування мовної культури, оволодіння та вживання української мови як духовного коду нації;

формування духовних цінностей українського патріота: почуття патріотизму, національної свідомості, любові до українського народу, його історії, Української держави, рідної землі, родини, гордості за минуле і сучасне на прикладах героїчної історії українського народу та кращих зразків спортивної і культурної спадщини;

відновлення і вшанування національної пам'яті;

утвердження в свідомості громадян об'єктивної оцінки ролі українського війська в українській історії, спадкоємності розвитку Збройних Сил України у відстоюванні ідеалів свободи та державності України і її громадян, формування психологічної та фізичної готовності спортсменів хортингу до виконання громадянського та конституційного обов'язку щодо відстоювання національних інтересів та незалежності держави, підвищення престижу і розвиток мотивації спортсменів хортингу до державної та військової служби;

забезпечення духовної єдності поколінь, виховання у спортсменів хортингу поваги до батьків, людей похилого віку, турбота про молодших та людей з особливими потребами;

сприяння діяльності організацій, клубів та осередків громадської активності, спрямованих на патріотичне виховання спортсменів хортингу;

підтримання кращих рис української нації – працелюбності, прагнення до свободи, любові до природи та мистецтва, поваги до батьків та родини;

створення умов для розвитку громадянської активності, професіоналізму, високої мотивації спортсменів хортингу до праці як основи конкурентоспроможності громадянина, а відтак, держави;

сприяння розвитку фізичного, психічного та духовного здоров'я;

задоволення естетичних та культурних потреб особистості;

виховання у спортсменів хортингу здатності протидіяти проявам аморальності, правопорушень, бездуховності, антигромадської діяльності;

створення умов для посилення патріотичної спрямованості телерадіомовлення та інших засобів масової інформації при висвітленні подій та явищ суспільного життя;

реалізація індивідуального підходу до особистості та виховання;

забезпечення умов для самореалізації спортсменів хортингу відповідно до її здібностей, власних і суспільних потреб та інтересів;

розвиток світоглядної культури спортсменів хортингу, її ціннісних орієнтацій і створення умов для вільного світоглядного вибору;

професійне виховання, яке передбачає становлення спортсменів хортингу, як юнаків, так і дівчат, як досвідчених фахівців, які досконало володіють професійними знаннями, вміють творчо застосовувати їх на практиці,

приймати нестандартні рішення, готових до роботи в умовах ринкових відносин;

введення юних спортсменів хортингу у світ господарського, соціального, політичного, культурного досвіду цивілізації і свого народу;

оволодіння результативними методами та навиками набуття нових знань, формування потреби у постійному інтелектуальному, духовному і моральному збагаченні та самовдосконаленні.

Виховна робота в Національній федерації хортингу України несумісна з пропагандою насильства, жорстокості, міжнаціональної ворожнечі, людиноненависницьких теорій, поглядів, спрямованих на підрив державних інтересів України, та має світський характер.

Принципи національно-патріотичного виховання спортсменів хортингу

Запорукою ефективності виховного процесу у системі хортингу є органічне поєднання принципів національно-патріотичного виховання в цілісну систему, яка забезпечує досягнення відповідних результатів – міцно і органічно засвоєних загальнолюдських і українських національних цінностей.

Основними принципами національно-патріотичного виховання спортсменів хортингу є:

принцип національної спрямованості виховання, який передбачає формування у спортсменів хортингу національної свідомості, любові до України, свого народу, шанобливого ставлення до його культури, здатності зберегти свою національну ідентичність, пишатися приналежністю до українського народу, брати участь у розбудові та захисті своєї держави;

принцип культуровідповідності, який передбачає виховання спортсменів хортингу як культуротворчий процес, спрямований на формування базової культури особистості на набутому морально-етичному досвіді людства;

принцип гуманізації виховного процесу зосереджує увагу на особистості як вищій цінності;

принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії передбачає, що учасники виховного процесу виступають рівноправними партнерами у процесі спілкування, беруть до уваги точку зору один одного, визнають право на її відмінність від власної, узгоджують свої позиції;

принцип цілісності означає, що виховання спортсменів хортингу організовується як системний педагогічний процес, спрямований на гармонійний та різнобічний розвиток особистості, формування в неї цілісної картини світу, передбачає забезпечення наступності напрямів та етапів виховної роботи;

акмеологічний принцип вимагає орієнтації виховного процесу на вищі морально-духовні досягнення і потенційні можливості особистості, створення умов для досягнення нею життєвого успіху, розвиток індивідуальних здібностей спортсменів хортингу;

принцип особистісної орієнтації означає, що загальні закони психологічного розвитку проявляються у кожного спортсмена хортингу своєрідно і неповторно;

принцип життєвої творчої самодіяльності передбачає становлення особистості як творця свого життя, який здатен приймати особисті рішення, і нести за них відповідальність, повноцінно жити і активно діяти, постійно самовдосконалюватися, адекватно і гнучко реагувати на соціальні зміни;

принцип толерантності передбачає інтегрованість української культури в європейський та світовий простір, формування у спортсменів хортингу відкритості, толерантного ставлення до цінностей, відмінних від національних ідей, до культури, мистецтва, вірувань інших народів, здатності диференціювати спільне та відмінне у різних культурах, сприймати українську культуру, як невід'ємну частину загальнолюдської;

врахування **індивідуальних задатків і здібностей спортсменів хортингу**, рівнів їхнього інтелектуального та загальнокультурного розвитку, специфіки курсу навчання і майбутньої спеціальності;

партнерство як форма стосунків між тренерами і спортсменами хортингу, співпраця у вирішенні питань навчання, відпочинку, побуту, підтримка і стимулювання учнівських ініціатив;

єдність навчання, виховання та науково-дослідної роботи, що передбачає добросовісне виконання кожним учнем хортингу своїх функціональних обов'язків і громадських доручень, участь у науково-дослідній роботі та громадському житті клубу хортингу, класу, групи, колективу, курсу, школи, факультету, університету або іншого колективу;

цілісність і системність виховного впливу на спортсменів хортингу тренерів, викладачів, учнівських і студентських самоврядних організацій; пріоритет загальнолюдських цінностей, їх органічне поєднання з цінностями національними.

Основні напрями національно-патріотичного виховання спортсменів хортингу

Реалізація вищезазначених основних завдань і принципів виховної роботи в Національній федерації хортингу України здійснюється у наступних пріоритетних напрямках виховання:

Національно-патріотичне виховання:

формування національної свідомості і відповідальності за долю України;

виховання любові до рідної землі, її історії, відновлення і збереження історичної пам'яті;

культивування кращих рис української ментальності (працелюбності, індивідуальної свободи, глибокого зв'язку з природою тощо);

виховання бережливого ставлення до національного багатства країни, мови, культури, традицій.

Національно-патріотичне виховання спортсменів хортингу – це історично обумовлена і створена самим народом система ідей, поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв та інших форм соціальної практики, спрямованої на організацію життєдіяльності підростаючих поколінь спортсменів хортингу, виховання їх у дусі природно-історичного розвитку матеріальної і духовної культури нації [33–48]. Система виховання спортсменів хортингу ґрунтується на ідеях національного світогляду, філософії, ідеології, а не на ідеях якогось вчення чи якоїсь партії, громадсько-політичної організації.

Національна система виховання в хортингу ґрунтується на засадах родинного виховання, народної педагогіки, наукової педагогічної думки, що увібрали в себе надбання національної виховної мудрості. Вона охоплює ідейне багатство народу, його морально-естетичні цінності, трансформовані у засобах народної педагогіки, народознавства, принципах, формах і методах організації виховного впливу на спортсменів хортингу (теоретичний аспект), а також постійну і

систематичну виховну діяльність сім'ї, державних і громадських навчально-виховних закладів, осередків (практичний аспект).

Національне виховання спортсменів хортингу ґрунтується на таких фундаментальних принципах, як природовідповідність, народність, етнізація виховання, гуманізм, демократизм, зв'язок виховання з життям, трудовою діяльністю народу, поєднання педагогічного керівництва з самодіяльністю спортсменів хортингу, реалізація народознавчого, людинознавчого і особистісного підходів у процесі тренування, навчання і виховання.

Метою національно-патріотичного виховання спортсменів хортингу є формування у спортсменів поваги та любові до Батьківщини, відданості, готовності захищати, збагачувати її особистою працею, максимальне сприяння вивченню учнями хортингу державної мови та досконалому її володінню. Принципово важливим є вивчення історії, культури, традицій, звичаїв України, кращих досягнень у галузях спорту, науки, освіти, техніки, мистецтва як минувшини, так і сучасності. Патріотичне виховання спортсменів хортингу здійснюється з урахуванням специфіки навчальних дисциплін спортивної школи, гуртка, секції, школи та університету на тренуваннях, уроках, лекціях, семінарах, практичних заняттях та у позаурочний час.

Значний виховний потенціал для виховної роботи зі спортсменами хортингу мають такі дисципліни, як історія України, фізична культура, філософія, педагогіка, психологія, українська мова, культурологія, політологія, дисципліни професійної підготовки. Спортсмени хортингу за участю тренерів та викладачів закладів освіти знайомляться з експозицією Музею історії Києва, Національного музею історії України, Державного музею Т. Г. Шевченка, меморіального комплексу «Національний музей історії Другої світової війни 1941–1945 років» тощо. Патріотизм – це поєднання знань, почуттів і дій. Патріотичне виховання спортсменів хортингу не протиставляється, а органічно доповнюється національним та інтернаціональним вихованням. У процесі патріотичного виховання у спортсменів хортингу культивуються кращі риси української ментальності – любов до України, працелюбність, індивідуальна свобода, зв'язок із природою, щирість і доброта, гостинність, повага до рідних тощо. Істинний патріот – це завжди людина національно зріла.

Інтернаціональне виховання спортсменів хортингу – це залучення спортсменів до економічних, політичних, соціальних, культурологічних та інших цінностей, створених народами світу, формування поваги до міжнародного суспільного досвіду, бажань і вмінь його переймати, допомагати представникам інших етносів, суспільств та держав у вирішенні питань і проблем, які у них існують [49–62]. Однією з базових основ цього напрямку виховання спортсменів хортингу є кількісне і якісне зростання обсягу знань учнів про інші етноси (народи), держави, суспільства, їх досягнення у різних сферах людської життєдіяльності. Важливо під час тренувального та навчального процесу постійно підкреслювати інтернаціональний характер хортингу як національного виду спорту, науки, звертати увагу на співпрацю народів і держав у вирішенні проблем глобального характеру.

Важливе значення для формування у спортсменів хортингу інтернаціональних почуттів має вивчення іноземних мов, впровадження у тренувальний та навчальний процес у школі та університеті європейських технологій навчання і критеріїв оцінок знань, стажування та участь у міжнародних конференціях, співпраця Української федерації хортингу з провідними закладами загальної середньої та вищої освіти України та інших держав, виступи перед учнями та

студентами тренерів з хортингу, які працювали або стажувались за кордоном, лекції іноземних фахівців, проведення тематичних круглих столів, відвідування виставок, на яких представлені новітні досягнення іноземних спортсменів, тренерів, науковців, фахівців, фірм, підприємств у галузях спорту, освіти, науки, техніки та технології.

Інтернаціональне виховання спортсменів хортингу органічно доповнює патріотичне виховання, допомагає глибше усвідомити місце і роль України у світі, чіткіше визначити шляхи її інтеграції у європейське і світове співтовариство.

Інтелектуально-духовне виховання:

розвиток пізнавального інтересу, творчої активності, мислення;

виховання у спортсменів хортингу потреби самостійно здобувати знання та готовності до застосування знань, умінь у практичній діяльності;

реалізація особистісного життєвого вибору та побудова професійної кар'єри на основі здібностей і знань, умінь і навичок;

виховання у спортсменів хортингу здатності формувати та відстоювати власну позицію.

Моральне виховання:

формування у спортсменів хортингу почуття власної гідності, честі, свободи, рівності, працелюбності, самодисципліни;

формування моральної культури особистості, засвоєння моральних норм, принципів, категорій, ідеалів суспільства на рівні власних переконань;

становлення етики міжетнічних відносин та культури міжнаціональних стосунків;

формування у спортсменів хортингу особистісного світогляду як проекції узагальненого світосприймання.

Духовне та моральне виховання спортсменів хортингу – це складна інтегральна система формування особистісних якостей, які характеризують ступінь розвитку і саморозвитку моральних цінностей у спортсменів хортингу, переконань, мотивів, знань, умінь, почуттів і здібностей, які спортсмен проявляє в різних ситуаціях морального вибору та моральної діяльності у порівнянні з тими високогуманними цінностями, принципами, правилами, які в сучасному соціокультурному середовищі прийнято вважати нормативними або ідеальними [63–78]. Даним спортсменам забезпечується освоєння моральної культури суспільства, норм поведінки, стосунків між людьми, прийняття їх як правил, які регулюють власну життєдіяльність, усвідомлення критеріїв добра і зла.

У результаті морального виховання досягається єдність етичних знань, моральних почуттів та переконань і потреб спортсменів хортингу у високоморальних вчинках. Важливим показником міри моральності особистості є ступінь зрілості її основних моральних рис, таких, як совість, честь, гідність, доброта, відповідальність, сором, дисциплінованість, принциповість. Висока моральність – це завжди єдність слова і діла, чесність та порядність, сумлінне виконання людиною синівських, професійних, громадянських обов'язків, вірне служіння Україні. Втілюється моральність у конкретних вчинках, діях людини незалежно від сфери їх прояву.

У моральному вихованні поєднуються принципи і норми загальнолюдської моралі та національної моральної цінності. Моральне виховання спортсменів

хортингу пов'язане з їх правовим вихованням. Поєднуючись, вони забезпечують формування культури людської поведінки.

Спортсмен хортингу є носієм певної моралі і виховується як під час навчально-виховного процесу з хортингу, так і середовищем особистого буття. У зв'язку з цим важливу роль відіграють соціогуманітарні дисципліни, передусім етика, бесіди на моральну тематику, зустрічі з визначними людьми, читання художньої літератури, неухильне дотримання правил внутрішнього розпорядку спортивної школи, закладу освіти, у якому працює клуб хортингу [79–88]. Значний потенціал морального впливу на учнів має первинна профспілкова організація учнів та студентів, клуби за інтересами.

Таким чином, у процесі організації життєдіяльності спортсменів хортингу у культурному та освітньо-виховному просторі сучасного закладу загальної середньої чи вищої освіти складається система цілей, які орієнтують педагогічний персонал на розвиток виховання учня, в першу чергу, як громадянина, як майбутнього фахівця, як високоморальну, інтелігентну, творчу, конкурентоздатну особистість, як людину культури.

Національно-патріотичного виховання спортсмена хортингу як громадянина націлене на становлення патріота, тобто людини з активною громадянською позицією, орієнтованої на демократичні цінності та свободи, здатної до захисту прав та виконання обов'язків громадянина, відображених у Конституції України.

Виховання спортсмена хортингу як майбутнього фахівця орієнтоване на розвиток:

- глибокої зацікавленості, любові до обраної професії, професійної самосвідомості, ерудиції та компетенції;

- усвідомлення професійного інтересу і відповідальності спортсмена хортингу;

- здатності ставити творчі та ефективно вирішувати професійні завдання в обраній сфері професійної діяльності;

- готовності приймати нестандартні рішення;

- відкритості для нових досягнень науки, техніки і практики.

Важливу роль у цьому процесі відіграє особистість тренера з хортингу, викладача, в першу чергу дисциплін фахового спрямування.

Виховання спортсменів хортингу як високоморальної особистості орієнтовано на розвиток:

- високого рівня моральних чеснот (чесності, обов'язку, відповідальності, доброзичливості тощо);

- моральної культури, включаючи розуміння високоморальних національних і загальнолюдських цінностей;

- гуманістичних поглядів, переконань і світогляду.

Виховання спортсмена хортингу як інтелігентної особистості спрямоване на розвиток:

- високої культури спілкування та поведінки;

- високого рівня ерудиції;

- системності та критичного мислення;

- естетичної, художньої культури;

- прогресивних поглядів та переконань;

толерантності та поважного ставлення до людей іншої національності та інших поглядів та переконань;

здатності збереження кращих рис і традицій української інтелігенції.

Виховання спортсмена хортингу як творчої особистості зорієнтоване на розвиток:

методологічної, дослідницької культури;

творчо-пошукових умінь та здібностей спортсменів хортингу;

здібностей як до індивідуальної, так і до колективної творчості в спортивній чи обраній сфері професійної діяльності;

здібностей до креативного, системного застосування знань у вирішенні професійних теоретичних і практичних завдань.

Виховання спортсмена хортингу як конкурентноздатної особистості націлене на розвиток:

працьовитості;

стресовитривалості;

неперервного професійного саморозвитку;

комунікативних і лідерських якостей;

етично-правової відповідальності;

прагнення спортсменів хортингу виконувати та завершувати роботу на високому якісному рівні;

прагнення постійно підвищувати свій рівень інформаційної культури.

Інтеграція всіх вищезгаданих якостей уможливує виховання спортсмена хортингу як людини культури, у зв'язку з цим велика відповідальність покладається на виховання соціогуманітарних особливостей характеру.

Громадянсько-правове виховання:

прищеплення поваги до прав і свобод людини та громадянина;

виховання поваги до Конституції, законів України, державних символів України;

виховання громадянського обов'язку перед Україною, суспільством;

формування політичної та правової культури особистості;

залучення учнівської та студентської молоді, яка займається хортингом, до участі у добродійних акціях і розвитку волонтерського руху.

Правове виховання спортсменів хортингу – це формування соціально зрілої, відповідальної поведінки юнаків та дівчат на основі знань, норм і принципів чинного законодавства України, поваги до прав і свобод інших людей, шанобливого ставлення до державних символів [89–94]. Правова культура особистості невід'ємна від активної протидії особам, організаціям і установам, що порушують закони, зазіхають на територіальну цілісність і незалежність України, завдають збитків державі та її громадянам.

Важливою складовою цього напрямку виховання є правова освіта спортсменів хортингу, яка забезпечується викладанням правових дисциплін, пропагандою чинного законодавства тренерами, викладачами, організацією зустрічей спортсменів і співробітників Української федерації хортингу з працівниками правоохоронних органів, проведенням круглих столів, вечорів запитань і відповідей, виставок тематичної літератури.

Важливим засобом правового виховання в Національній федерації хортингу України є створення атмосфери вимогливості щодо сумлінного виконання

спортсменами хортингу своїх функціональних обов'язків, дотримання положень і правил внутрішнього розпорядку.

Залучення молоді до участі у добродійних акціях і волонтерському русі є важливим завданням учнівської соціальної служби.

Трудове виховання:

формування особистості, яка свідомо та творчо ставиться до праці в умовах ринкової економіки;

формування у спортсменів хортингу почуття господаря та господарської відповідальності;

розвиток умінь самостійно та ефективно працювати.

Трудове виховання спортсменів хортингу має на меті формування любові до праці та потреби у ній, потреби в набутті знань і вмінь професійно здійснювати діяльність, реалізувати через неї свої задатки і здібності, виконувати свої обов'язки професійно, відповідально, якісно. Трудове виховання ефективно впливає на становлення і розвиток волі, здатності цілеспрямовано переборювати труднощі, що виникають на життєвому шляху спортсмена хортингу, сприяє усвідомленню цінності праці та її провідної ролі в утвердженні людини у суспільстві і розвитку суспільних відносин, вчить правильно організовувати трудовий процес, творчо, ініціативно та зацікавлено ставитись до самої праці, її результатів, до людей, які люблять і вміють працювати.

Трудове виховання спортсменів хортингу здійснюється передусім шляхом залучення учнів до конкретних видів діяльності. Основний вид праці спортсменів хортингу – навчання і тренування. Належним чином організований навчальний процес спонукає учнів до цілеспрямованого набуття знань і досвіду, сумлінного виконання своїх обов'язків, оволодіння прийомами хортингу, обраною професією. Формування поваги та любові до праці і потреби в ній відбувається також через залучення спортсменів хортингу до інших видів діяльності, зокрема громадсько-політичної, науково-дослідної, самоврядної, художньої самодіяльності, спортивних змагань з хортингу, суспільно корисної праці. Оволодіння спортсменами хортингу спеціальними дисциплінами, навчальними курсами «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці» допомагає формувати культуру праці, слідувати у цій сфері законам розвитку людини, природи і суспільства.

Професійне виховання спортсменів хортингу взаємопов'язане з трудовим вихованням та є його логічним продовженням. Суттю професійного виховання виступає становлення учня хортингу як спортсмена та фахівця. Вирішенню даного завдання підпорядковується діяльність усіх структурних підрозділів Української федерації хортингу, насамперед – президії федерації, тренерської ради, а також керівників клубів та спортивних секцій і кожного викладача з хортингу.

Навчальний процес у залах освіти є основною ланкою професійного становлення спортсменів хортингу. Тому принципово важливо поєднувати теорію і практику, з найбільшою ефективністю передавати учням хортингу необхідний обсяг знань і вмінь, навчити їх систематично працювати над собою, вміло користуватися набутими знаннями в ринковій економіці. Лекції, практичні заняття, зустрічі з фахівцями, самостійні заняття у бібліотеці, науково-дослідна робота, підготовка контрольних, курсових і дипломних робіт – далеко не повний перелік форм роботи на шляху професійного становлення молодих людей, які займаються хортингом.

Важливою у цьому процесі є особистість тренера і викладача в першу чергу дисциплін фахового спрямування. Однією із складових професійного становлення спортсменів хортингу є оволодіння знаннями та навиками роботи з людьми, психологічна готовність працювати в ринкових умовах та відповідати за результати своєї роботи. Результатом професійного виховання спортсменів хортингу є любов і повага до обраної професії, глибокі та різнобічні фахові знання і вміння, творчий підхід спортсмена хортингу до вирішення існуючих проблем, готовність приймати нестандартні рішення, особиста відповідальність за справу, відкритість для нових досягнень науки, техніки і практики.

Виховання інформаційної культури у загальному розумінні – це виховання у сфері культури, пов'язаної із функціонуванням та користуванням інформацією в суспільстві.

Модель інформаційної культури особистості складається з трьох компонентів:

когнітивний блок (Інтернет грамотність; навика поведження з інформацією; уміння організувати пошук необхідної інформації; уміння працювати з відібраною інформацією: структурувати, систематизувати, узагальнювати, представляти у вигляді, зрозумілому іншим людям; уміння спілкуватися з іншими людьми за допомогою сучасних засобів передачі інформації тощо);

емоційно-ціннісний блок (зміст інформаційних потреб та інтересів; мотиви звернення до різних джерел інформації та пов'язані з ними очікування; ступінь задоволення інформаційних потреб, самооцінка інформаційної компетентності тощо);

праксеологічний блок (способи пошуку та канали отримання необхідної інформації; інтенсивність звернення до різних джерел інформації та їх характеристика; застосування отриманої інформації у різних сферах своєї діяльності; способи розповсюдження нової інформації, форми діяльності в мережі Інтернет тощо).

Виховання інформаційної культури спортсменів хортингу починається з формування інформаційної складової – знань. Саме вони, трансформуючись далі в уміння і навика, закладають основу когнітивного блоку, а потім безпосередньо впливають на рівень інформаційної культури спортсменів хортингу. Інформаційна культура спортсменів хортингу стає визначальним фактором їх майбутньої трудової діяльності.

Виховання культури навчальної та науково-дослідної діяльності розглядається як цілісна, багатовимірна, багаторівнева, відкрита особистісно та ціннісно орієнтована система творчої самореалізації, саморозвитку, самовиховання, заснована на інтеграції логічних, інтуїтивних, евристичних, рефлексивних, емпатійних компонентів.

До найбільш ефективних педагогічних технологій, які забезпечують саморозвиток і самовиховання спортсменів хортингу, належать:

технологія проблемно-пошукового навчання;

особистісно-орієнтовані технології організації навчально-виховної діяльності спортсменів хортингу;

тренінги творчого саморозвитку, особистісного росту, релаксації, аутотренінгу;

ігри-дослідження;

суб'єктно-орієнтовані дослідницькі практикуми;

інформаційні технології.

Естетичне виховання:

розвиток естетичних потреб і почуттів, художніх здібностей і творчої діяльності;

формування у спортсменів хортингу естетичних поглядів, смаків, які ґрунтуються на українських народних традиціях та кращих надбаннях світової культури;

вироблення умінь примножувати культурно-мистецькі надбання народу, відчувати і відтворювати прекрасне у повсякденному житті.

Естетичне виховання покликане забезпечувати становлення і розвиток у спортсменів хортингу відчуття, розуміння і потреби у красі, усвідомлення необхідності жити і творити за її законами, з позицій естетичних правил оцінювати явища і процеси навколишньої дійсності [95–99]. Естетичне ставлення спортсмена хортингу до світу пов'язане з емоційним переживанням, насолодою від сприйняття об'єктів, які розглядаються як довершені, гармонійні, красиві.

Свідомість спортсменів хортингу – це відкрите поле для сприйняття різноманітних, нерідко суперечливих естетичних ідей, поглядів і теорій. Найважливішими завданнями цього напрямку виховання є вироблення зрілих естетичних смаків, вміння відрізнити дійсно естетичні цінності від хибних, надуманих, формування потреби в естетизації умов праці та проживання. Також необхідно навчити юнаків і дівчат працювати і спілкуватися з іншими людьми красиво, отримувати естетичне задоволення від результатів діяльності.

Формування естетичної культури спортсменів хортингу відбувається як у процесі навчання, так і в позанавчальний час. Теоретичним підґрунтям естетичного виховання виступають дисципліни соціогуманітарного спрямування, передусім історія, філософія, естетика, соціологія, психологія, культурологія. Чуттєво-емоційна компонента значною мірою реалізується через участь спортсменів хортингу у художній самодіяльності, гуртках і студіях, заходах, що проводить Українська федерація хортингу спільно з первинною профспілковою організацією спортсменів хортингу та літературною студією закладу освіти, естетичне оформлення результатів праці спортсменів хортингу, відвідування театрів, виставок, музеїв, зустрічі з діячами літератури і мистецтва, проведення творчих вечорів, читання художньої літератури та поезії, слухання музики. Значну роль в естетичному вихованні відіграють національні естетичні традиції, народна творчість (фольклор, декоративно-прикладне мистецтво, архітектура тощо).

Виховання культури поведінки та спілкування пов'язане з сукупністю набутих, усталених морально-естетичних і соціально значущих якостей особистості, які проявляються в повсякденному житті та умінні співіснувати з іншими людьми.

Виховання культури поведінки спортсменів хортингу ставить за мету проявлення моральних вимог суспільства, закріплених в нормах, принципах й ідеалах, та їх інтеграцію в особистісний досвід, зокрема:

зовнішній вигляд;

автономність та ролі;

імідж і презентацію;

стиль життя і спілкування.

Виховання культури спілкування, в свою чергу, передбачає формування у спортсменів хортингу таких якостей як:

гуманність, толерантність;
уміння передбачати морально-психологічні наслідки своєї поведінки;
здатність до компромісів.

Екологічне виховання:

формування основ глобального екологічного мислення та екологічної культури;
оволодіння знаннями та практичними вміннями раціонального природокористування;

виховання у спортсменів хортингу почуття відповідальності за природу як національне багатство;

виховання готовності до активної екологічної та природоохоронної діяльності.

Екологічне виховання спрямоване на утвердження у свідомості спортсменів хортингу знань про природу як єдину основу життя на Землі, переконань про необхідність гуманного ставлення до неї, особисту відповідальність за майбутнє, формування вміння здійснювати діяльність, дбайливо оберігаючи довкілля.

Хоча основні спеціальності в закладах освіти не мають прямого екологічного спрямування, нормативні курси все ж повинні викладатись зі спеціальним акцентуванням уваги на екологічних питаннях. Участь в екологічному вихованні беруть усі тренери з хортингу. Важливе значення мають екскурсії в Український державний екологічний центр, участь спортсменів хортингу в акціях екологічного характеру, зустрічі з вченими і представниками екологічних організацій. Принципово важливим аспектом екологічного виховання є усвідомлення спортсменами хортингу потреби робити у процесі майбутньої професійної діяльності, зробити все від них залежне для забезпечення екологічно чистих умов виробництва. Екологічне виховання здійснюється за участю туристичних клубів та профспілок закладів освіти.

Фізичне виховання та утвердження здорового способу життя:

виховання відповідального ставлення до власного здоров'я, здорового способу життя;

формування знань і навичок фізичної культури в житті учня;

забезпечення повноцінного фізичного розвитку спортсменів хортингу;

фізичне, духовне та психічне загартування;

формування потреби у безпечній поведінці, протидія та запобігання негативним звичкам, профілактика захворювань;

створення умов для активного відпочинку спортсменів хортингу.

Фізичне виховання в системі хортингу – це розвиток і зміцнення здоров'я спортсменів хортингу, їх фізичних задатків та здібностей, утвердження активного, здорового способу життя, вироблення вмінь самостійно використовувати форми і методи фізичної культури в процесі власної життєдіяльності. Даний напрям виховання включає пропаганду здорового способу життя і конкретну діяльність, спрямовану на фізичне вдосконалення та фізичне загартування спортсменів хортингу. У сучасних умовах надто важливими є робота зі спортсменами хортингу щодо роз'яснення шкідливості вживання алкогольних напоїв і наркотичних речовин, тютюнових виробів, проведення профілактичних заходів щодо попередження різноманітних захворювань. Фізичне здоров'я тісно пов'язане з психічним станом людини. Фізичне, духовне та психічне загартування відбувається паралельно. З цією метою в закладах освіти працює також психологічна служба.

Фізичне виховання спортсменів хортингу здійснюється на заняттях з фізичної культури, через участь юнаків і дівчат у роботі спортивних секцій, клубів, під час спортивних змагань, туристичних походів. Організовує та проводить роботу в даному напрямі система спортивних клубів Української федерації хортингу.

Кожен із напрямів виховної роботи спрямований на досягнення мети, вирішення конкретних завдань і передбачає використання відповідних форм та методів роботи. Постійна єдність, взаємодоповнюваність усіх напрямів виховання спортсменів хортингу є важливою умовою результативності виховної роботи в цілому. Формування світоглядної культури передбачає збагачення і розвиток світогляду спортсменів хортингу як системи знань і переконань щодо навколишнього світу та свого місця у ньому, кристалізацію життєвих принципів особистісного буття, вироблення вміння відстоювати їх на практиці, виховання толерантності, поваги до людей, які мають інші світоглядні цінності.

Провідне значення у формуванні світоглядної культури спортсменів хортингу має належним чином організований тренувальний і навчальний процес, насамперед з дисциплін гуманітарної підготовки: філософії, історії України, релігієзнавства, соціології, психології та педагогіки, культурології, економічної теорії, політології, а також дисциплін циклу природничо-наукової та загальноекономічної підготовки фундаментального та професійного циклу: політичної економії, історії економіки та економічної думки, економічної історії, менеджменту, маркетингу тощо. Важливе значення має також залучення спортсменів хортингу до активного суспільного життя, виконання ними громадських доручень, особиста ініціатива і участь у підготовці та проведенні фізкультурно-спортивних, культурно-масових і громадсько-політичних заходів.

Процес формування світоглядної культури здійснюється на плюралістичній основі й передбачає вільне світоглядне самовизначення кожного спортсмена хортингу.

Висновки. Таким чином, у даній науковій статті наведено теоретичне обґрунтування й практичне розв'язання актуального питання національно-патріотичного виховання, виховання фізичної культури та основ здоров'я учнівської і студентської молоді засобами хортингу, що знайшло своє віддзеркалення у визначенні та апробації педагогічних умов, змісту, форм і методів виховання особистості у системі хортингу. Результати дослідження засвідчили ефективність вирішення поставлених завдань і дали підставу для формулювання таких висновків:

Теоретико-методичний аналіз проблеми національно-патріотичного виховання, виховання фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу зумовив розгляд цього виду виховання як розуміння і дотримання основ здорового способу життя. Виховання фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу визначено як спрямовані вольові зусилля, завдяки яким молоді люди будуть вести здоровий спосіб життя, а також можуть мобілізувати свої знання, вміння та сили на відносно тривалу і складну боротьбу з труднощами, долати зовнішні та внутрішні перешкоди, які виникають у їхній діяльності під час досягнення поставлених цілей, реалізуючи вольову цілеспрямованість.

Узагальнення досвіду закладів загальної середньої і вищої освіти з національно-патріотичного виховання, виховання фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу підтвердило, що актуальність досліджуваної проблеми зумовлюється соціальними, психолого-педагогічними та виховними потребами закладів освіти. Стан виховання фізичної культури та

основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу має такі ознаки: розуміння педагогами, тренерами й вихователями ціннісних орієнтирів сучасного виховного процесу, сутності здорового способу життя, змісту занять з хортингу; знання історії хортингу та оздоровчих і спортивних традицій рідної школи, місцевості, обізнаність щодо сучасних інноваційних підходів, рухливих ігор, організаційних форм спортивно-масової роботи в процесі занять хортингом.

Визначено критерії, показники та рівні національно-патріотичного виховання, виховання фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу: когнітивний, емоційно-ціннісний та діяльнісно-практичний. Показниками когнітивного критерію є: уявлення про сутність фізичного виховання та психофізичні й виховні можливості хортингу; розуміння цілей та змісту занять хортингом; знання про способи досягнення поставлених цілей, концентрування уваги та власних фізичних і душевних сил.

Показники емоційно-ціннісного критерію: прагнення долати зовнішні й внутрішні перешкоди засобами хортингу; стремління до успіху в оволодінні хортингом; бажання виявляти морально-етичну і фізичну вихованість під час спортивно-масових заходів з хортингу. Показниками діяльнісно-практичного критерію є: уміння завершувати розпочату справу; вправність щодо вирішення поставлених завдань засобами хортингу; здатність виявляти вихованість у вчинках та під час занять хортингом.

На основі зазначених критеріїв і показників виявлено високий, середній і низький рівні вихованості фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу, що дало змогу диференційовано підійти до проведення експериментальної роботи з виховання означених якостей у школярів і студентів під час занять хортингом. Охарактеризовано педагогічні умови, зміст, форми і методи національно-патріотичного виховання, виховання фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів засобами хортингу у закладах загальної середньої і вищої освіти.

Зміст національно-патріотичного виховання, виховання фізичної культури та основ здоров'я учнівської та студентської молоді засобами хортингу полягав у залученні молодих людей до спортивно-масової роботи, яка передбачала проведення й організацію змагань з хортингу, рухливих ігор з елементами хортингу з урахуванням інтересів учнівської та студентської молоді; зустрічі з відомими спортсменами, майстрами спорту; систематичне проведення спортивних годин, спрямованих на створення сприятливого клімату в спортивному та навчальному колективі; залучення учнівської та студентської молоді разом із тренерами з хортингу й учителями фізичної культури та викладачами з фізичного виховання до оснащення спортивної кімнати з національного виду спорту України хортингу, до спільної спортивно-масової діяльності батьків, педагогів, тренерів з хортингу тощо.

У процесі виховання фізичної культури та основ здоров'я учнівської та студентської молоді засобами хортингу використано такі методи: особистого прикладу, уподібнення, умовляння, роз'яснення, розповіді, позитивної перспективи, створення ситуацій успіху, контрастних завдань тощо.

Перспективи подальшого дослідження. Подальша робота над вивченням основних характеристик національно-патріотичного виховання, структури і мотивів виховання фізичної культури школярів і студентів у системі хортингу в констатувальному та формуальному експериментах буде детальніше конкретизована в результатах дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абраменко М. В. Формування морально-етичних цінностей у процесі занять єдиноборствами / М. В. Абраменко, Е. А. Єрьоменко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – С. 18–21.
2. Астахов С. П. Морально-етичне виховання спортсмена-єдиноборця / С. П. Астахов, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1998. – С. 60–71.
3. Бабурнич С. А. Рекомендації для батьків щодо виховання юного спортсмена хортингу / С. А. Бабурнич, Е. А. Єрьоменко, О. М. Гречаний // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 120–138.
4. Бражник П. О. Основні завдання психолого-педагогічного супроводу спортсмена-однборця / П. О. Бражник, Е. А. Єрьоменко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 41–44.
5. Бутенко М. О. Спеціальна акробатика і самостраховки у бойових мистецтвах / М. О. Бутенко, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1997. – С. 165–177.
6. Вакулич І. Д. Виховання учнів у бойових мистецтвах / І. Д. Вакулич, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1998. – С. 133–152.
7. Вехтєв В. В. Сімейне середовище у вихованні юного спортсмена хортингу / В. В. Вехтєв, Е. А. Єрьоменко, О. М. Гречаний // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 102–119.
8. Вишницький І. О. Застосування прийомів боротьби у різних видах єдиноборств / І. О. Вишницький, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпро : ДДІФКіС, 1996. – С. 57–72.
9. Голубов С. М. Оптимізація фізичного стану і розвитку людини засобами бойового мистецтва / С. М. Голубов, Е. А. Єрьоменко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – С. 46–49.
10. Гречаний О. М. Хортинг та його оздоровча програма / О. М. Гречаний, Е. А. Єрьоменко, С. А. Карасевич // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 171–183.
11. Гречаний О. М. Хортинг у забезпеченні соціокультурних можливостей людини / О. М. Гречаний, Е. А. Єрьоменко, С. А. Бабурнич // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 38–58.
12. Грищенко А. А. Етапи багаторічної підготовки спортсменів у бойовому мистецтві / А. А. Грищенко, Е. А. Єрьоменко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 33–36.
13. Демчук С. Р. Хортинг як рекреаційний засіб оздоровлення людини / С. Р. Демчук, Е. А. Єрьоменко, О. М. Гречаний // Педагогіка хортингу. – К. : Паливода А. В., 2011. – С. 89–107.
14. Дородний А. М. Оволодіння технікою боксу для успішної тренувальної діяльності у спортивних єдиноборствах / А. М. Дородний, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпро : ДДІФКіС, 1996. – С. 178–185.
15. Дубінський В. М. Система цінностей спортсменів бойових мистецтв / В. М. Дубінський, Е. А. Єрьоменко // Світ єдиноборств. – Дп. : Спортивна орбіта, 2000. – С. 151–162.
16. Едгар В. А. Вимоги до психомоторики і психічних процесів спортсмена-єдиноборця / В. А. Едгар, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1999. – С. 33–43.
17. Ерєменко Э. А. Хортинг – философия украинского единоборца / Э. А. Ерєменко // Боевые искусства – ключи к совершенству. – 2012. – № 6. – С. 4–5.

18. Євтух Г. М. Патріотична складова занять бойовими мистецтвами / Г. М. Євтух, Е. А. Єрмоєнко, В. Д. Каленок // Світ єдиноборств. – Дп. : Спортивна орбіта, 2000. – С. 77–87.
19. Єрмоєнко Е. А. Вивчення школярами способів безпечного падіння і самостраховок хортингу на уроці фізичної культури / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 267–283.
20. Єрмоєнко Е. А. Визначальна функція українського хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 159–170.
21. Єрмоєнко Е. А. Відкрита заява Едуарда Єрмоєнка про заснування хортингу – національного виду спорту України 17 липня 2008 року / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту. Київ : Тренерська рада, 2008. – 7 с.
22. Єрмоєнко Е. А. Військово-прикладний хортинг / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 206–220.
23. Єрмоєнко Е. А. Всеукраїнські правила змагань з хортингу / Е. А. Єрмоєнко // затвер. Мін-вом України у справах сім'ї, молоді та спорту 19 серпня 2010 р., Київ, 2010. – 88 с.
24. Єрмоєнко Е. А. Декларація хортингу у світі / Е. А. Єрмоєнко // Колегія Мін-ва України у спр. сім, мол. та сп. : Київ, 2008. – 12 с.
25. Єрмоєнко Е. А. Дихальні вправи у системі хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 170–185.
26. Єрмоєнко Е. А. Етикет хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 221–236.
27. Єрмоєнко Е. А. Кваліфікація спортсменів хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 194–205.
28. Єрмоєнко Е. А. Медитація в хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 89–107.
29. Єрмоєнко Е. А. Методика проведення занять з хортингу для дітей / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 302–324.
30. Єрмоєнко Е. А. Міжнародна спортивна програма хортингу / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2009. – 24 с.
31. Єрмоєнко Е. А. Міжнародні правила змагань з хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Київ : МГО «Міжнародна Федерація Хортингу», 2009. – 85 с.
32. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма гурткової (секційної) роботи «Хортинг» для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2012. – 268 с.
33. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. 5–9, 10–11 класи. Варіативний модуль «Хортинг» : навчальне видання / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти, Українська федерація хортингу. – К., 2011. – 31 с.
34. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з хортингу для позашкільних навчальних закладів. 8 років навчання / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти, Українська федерація хортингу. – К., 2012. – 78 с.
35. Єрмоєнко Е. А. Основи викладання елементів хортингу для школярів на уроці фізичної культури / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 236–250.
36. Єрмоєнко Е. А. Особливості викладання хортингу для дітей 5 років / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 259–273.
37. Єрмоєнко Е. А. Принципи виконання й методика вивчення базових технічних елементів хортингу: методичний посібник / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2009. – 87 с.
38. Єрмоєнко Е. А. Робоча програма навчально-тренувальних занять з хортингу / Е. А. Єрмоєнко // К. : Нац. ун-т фізичного виховання і спорту України, 2009. – 49 с.
39. Єрмоєнко Е. А. Робоча програма фізкультурно-оздоровчих занять з хортингу для дітей / Е. А. Єрмоєнко // К. : Нац. ун-т фізичного виховання і спорту України, 2009. – 32 с.

40. Єрмоєнко Е. А. Руховий режим спортсмена хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 26–46.
41. Єрмоєнко Е. А. Символіка хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 237–246.
42. Єрмоєнко Е. А. Спортивний напрям українського хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 184–193.
43. Єрмоєнко Е. А. Статут Всеукраїнської громадської організації «Українська Федерація хортингу» / Е. А. Єрмоєнко // зареєстр. Мін-вом юстиції України 25 березня 2009 р., Київ. 2009. – 25 с.
44. Єрмоєнко Е. А. Статут Міжнародної громадської організації «Міжнародна Федерація Хортингу» / Е. А. Єрмоєнко // зареєстр. Мін-вом юстиції України 06 липня 2009 р., Київ. 2009. – 25 с.
45. Єрмоєнко Е. А. Тренування в хортингу: навчально-методичний посібник / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2009. – 227 с.
46. Єрмоєнко Е. А. Умови підвищення рівня фізичної підготовленості спортсменів хортингу різних вікових груп / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 218–235.
47. Єрмоєнко Е. А. Фізичне навантаження юних спортсменів хортингу старшого дошкільного та молодшого шкільного віку / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 203–217.
48. Єрмоєнко Е. А. Характеристика програми навчання з хортингу для дітей та молоді / Е. А. Єрмоєнко // Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал : матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2012 рік / [За ред. О. В. Сухомлинської, І. Д. Бега, Г. П. Пустовіта, О. В. Мельника ; літ. ред. І. П. Білоцерківець]. – Івано-Франківськ: НАІР, 2013. – Вип. 3. – С. 391–394.
49. Єрмоєнко Е. А. Хортинг. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл : навчальне видання / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Українська федерація хортингу. – К. : Паливода А. В., 2010. – 108 с.
50. Єрмоєнко Е. А. Хортинг. Робоча програма та методичні плани навчально-тренувальної роботи для громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування та спортивних клубів, груп різних форм власності / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во України у справах сім'ї молоді та спорту, Українська федерація хортингу. – К. : ВГО «Українська Федерація Хортингу», 2011. – 40 с.
51. Єрмоєнко Е. А. Хортинг : навчальна програма гурткової (секційної) роботи для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Єрмоєнко Едуард Анатолійович. – Київ : Паливода А. В., 2012. – 268 с.
52. Єрмоєнко Е. А. Хортинг для оздоровлення людей / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 5–18.
53. Єрмоєнко Е. А. Хортинг і біологічний потенціал спортсменів / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 68–88.
54. Єрмоєнко Е. А. Хортинг і здоровий спосіб життя / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 5–25.
55. Єрмоєнко Е. А. Хортинг і мотивація учнів до спортивних занять / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 59–74.
56. Єрмоєнко Е. А. Хортинг на уроці фізичної культури в школі / Е. А. Єрмоєнко // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 251–266.
57. Єрмоєнко Е. А. Хортинг та оцінка перспективності спортсменів / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 75–101.
58. Єрмоєнко Е. А. Цінності спортсмена хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 19–37.
59. Жданов В. А. Мотивація учнівської молоді для занять бойовими мистецтвами / В. А. Жданов, Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. /

- Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 30–33.
60. Здібний В. М. Освоєння прийомів самозахисту у процесі занять бойовими мистецтвами / В. М. Здібний, Е. А. Єрьоменко, Д. С. Коротчук // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1998. – С. 26–38.
61. Зурабов І. Ш. Спрямованість рухових завдань спортсмена-єдиноборця / І. Ш. Зурабов, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1998. – С. 165–181.
62. Івашковський В. В. Хортинг як навчально-наукова дисципліна / В. В. Івашковський, Е. А. Єрьоменко, С. А. Карасевич // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць. – К. : Паливода А. В., 2010. – С. 154–169.
63. Ільницький І. Р. Хортинг та організація навчання / І. Р. Ільницький, Е. А. Єрьоменко, С. А. Бабурнич // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 247–258.
64. Карасевич С. А. Педагогічне покликання тренера з хортингу / С. А. Карасевич, Е. А. Єрьоменко, В. В. Вехтєв // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 139–158.
65. Кацнельсон І. Є. Проведення туристичного походу як засобу військово-спортивної підготовки єдиноборців / І. Є. Кацнельсон, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1995. – С. 43–52.
66. Кіблицький Р. В. Морально-ціннісні орієнтації хортингіста / Р. В. Кіблицький, Е. А. Єрьоменко, С. А. Карасевич // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 274–288.
67. Кукушкін К. М. Складові здорового способу життя людини, яка займається хортингом / К. М. Кукушкін, Е. А. Єрьоменко, О. М. Гречаний // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць. – К. : Паливода А. В., 2010. – С. 88–106.
68. Куцкір М. С. Принципи виховання системних вольових якостей спортсменів хортингу / М. С. Куцкір, Е. А. Єрьоменко, О. М. Гречаний // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 108–126.
69. Лисенко І. П. Формування вольових рис характеру юного спортсмена засобами бойового мистецтва / І. П. Лисенко, Е. А. Єрьоменко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 45–48.
70. Листопад В. С. Військово-патріотичне виховання у спортивних єдиноборствах / В. С. Листопад, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1995. – С. 53–70.
71. Лохманов С. С. Захвати в єдиноборствах / С. С. Лохманов, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1997. – С. 60–77.
72. Мартиненко М. Д. Психологічні настанови спеціалізації бойового мистецтва / М. Д. Мартиненко, Е. А. Єрьоменко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практи.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 70–73.
73. Мастерук Д. А. Поняття базової техніки бойового мистецтва / Д. А. Мастерук, Е. А. Єрьоменко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практи.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 62–65.
74. Митрофанов О. С. Методика розвитку сили та швидко-силових здібностей хортингістів / О. С. Митрофанов, Е. А. Єрьоменко, С. В. П'ятіков // Педагогіка хортингу. – К. : Паливода А. В., 2011. – С. 245–261.
75. Мірчев Д. В. Реалізація навчальних завдань спортсменів хортингу / Д. В. Мірчев, Е. А. Єрьоменко, В. В. Вехтєв // Педагогіка хортингу. – К. : Паливода А. В., 2011. – С. 129–143.
76. Нетребко О. В. Режим раціонального харчування спортсмена-єдиноборця / О. В. Нетребко, Е. А. Єрьоменко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практи.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 38–41.

77. Одарич П. А. Залучення школярів до здорового способу життя засобами бойового мистецтва / П. А. Одарич, Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 50–53.
78. Одновол С. О. Медико-фізіологічні чинники оздоровчої рухової активності хортингістів / С. О. Одновол, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Гречаний // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць. – К. : Паливода А. В., 2010. – С. 107–126.
79. Пеньков Ю. М. Поведінкові звички і психофізична саморегуляція спортсмена хортингу / Ю. М. Пеньков, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Гречаний // Педагогіка хортингу. – К. : Паливода А. В., 2011. – С. 108–128.
80. Плеханов В. В. Розвиток спритності у спортсменів хортингу / В. В. Плеханов, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Гречаний // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 127–148.
81. Плиска В. І. Фізичні навантаження в системі бойових мистецтв / В. І. Плиска, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1998. – С. 39–51.
82. П'ятиков С. В. Український хортинг як засіб освоєння системи національно-патріотичних цінностей / С. В. П'ятиков, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць. – К. : Паливода А. В., 2010. – С. 36–52.
83. Рибалко В. Б. Основи безпеки життєдіяльності спортсменів хортингу / В. Б. Рибалко, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 47–67.
84. Семигал О. М. Оцінка фізичного стану та нормування навантаження спортсменів хортингу / О. М. Семигал, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Карасевич // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 186–202.
85. Сікан В. Ю. Технології здоров'язбереження у методиці хортингу / В. Ю. Сікан, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 284–301.
86. Степанюк А. В. Планування та організація навчально-виховного процесу з хортингу / А. В. Степанюк, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтєв // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 325–338.
87. Трошин І. Л. Військово-спортивна підготовка школярів, які займаються бойовими мистецтвами / І. Л. Трошин, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1997. – С. 138–154.
88. Удовенко В. Р. Організація діяльності дітей у спортивній секції з бойового мистецтва / В. Р. Удовенко, Е. А. Єрмоєнко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 5–8.
89. Федорчук С. Я. Фізичне самовдосконалення учнів засобами бойових мистецтв / С. Я. Федорчук, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1999. – С. 150–159.
90. Хоменко К. М. Виховання фізичної культури студентів засобами спортивних єдиноборств / К. М. Хоменко, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1999. – С. 80–90.
91. Цимбал В. О. Бойове мистецтво українців як продукт історичних умов розвитку суспільства / В. О. Цимбал, Е. А. Єрмоєнко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 13–16.
92. Черненко В. С. Витоки і подальший розвиток бойового мистецтва в Україні / В. С. Черненко, Е. А. Єрмоєнко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 21–24.

93. Шевчук В. С. Оздоровча дихальна гімнастика хортингу для дітей / В. С. Шевчук, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтєв // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бєх І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 149–169.

94. Шило О. М. Фізичне і морально-психологічне становлення особистості засобами хортингу / О. М. Шило, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтєв // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць. – К. : Паливода А. В., 2010. – С. 127–140.

95. Шишко А. П. Формування інтересу учнів до занять хортингом / А. П. Шишко, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Карасєвич // Педагогіка хортингу. – К. : Паливода А. В., 2011. – С. 144–157.

96. Шукалюк Ю. С. Зміст програми занять з хортингу для підлітків 12–13 років / Ю. С. Шукалюк, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтєв // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць. – К. : Паливода А. В., 2010. – С. 290–309.

97. Шульга А. В. Програма занять з хортингу для юних спортсменів 8–9 років / А. В. Шульга, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць. – К. : Паливода А. В., 2010. – С. 254–271.

98. Щєрбаков В. С. Патріотичне виховання спортсмена-єдиноборця / В. С. Щєрбаков, Е. А. Єрмоєнко // Світ єдиноборств. – Дп. : Спортивна орбіта, 2000. – С. 36–47.

99. Юрченко С. Д. Форми і види занять фізичною культурою / С. Д. Юрченко, Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 22–25.

Yeromenko E. A.

Methods of national-patriotic education of hortingists

Abstract. *This scientific article describes the methods of national-patriotic education of hortingists, methods of forming worldview culture and national-patriotic education of young horting athletes, characterizes the potential and positive impact of the system of national-patriotic education of children and youth in horting, analyzes the structure and motives of physical education. culture of schoolchildren and students in the system of horting, determining the features of horting as a means of educating physical culture and basics of health of pupils and students in the process of classes in general secondary and higher education and scientific substantiation of means of positive influence of horting. young people skills of physical culture, the values of a healthy lifestyle, comprehensive education, improving health by the method of sport horting. The efficiency of pedagogical conditions, organizational forms and methods is checked, the theoretical analysis of the problem of national-patriotic education of children and youth in horting, system of education of physical qualities, psychological abilities, conditions of application of improving, applied, general developing and special physical exercises of horting for increase of efficiency is carried out. body systems. The material on the concept and approaches to the classification of physical exercises and methods of horting for athletes of school and student age is presented. The effectiveness of the implemented pedagogical system of education of physical culture and basics of health in schoolchildren and students by means of horting, values to health and avoidance of bad habits has been experimentally tested. The results of the research on the characteristics of the system of national-patriotic education of children and youth in the process of horting, the structure and motives of physical education of schoolchildren and students in the system of horting, the formation of skills of physical culture, personal hygiene, healthy life values and effectiveness of organizational forms in sports horting classes in the educational process of general secondary and higher education.*

Key words: *methods of national-patriotic education, hortingists, formation of worldview culture, national-patriotic education, horting, physical education.*

Наукове видання

ПЕДАГОГІКА ХОРТИНГУ

(українською, російською та англійською мовами)

Збірник наукових праць

Засновано в 2009 р.

*Літературний редактор Ю. Г. Морозов
Англомовний редактор О. О. Бережний
Технічний редактор Ю. С. Стіпон
Дизайн обкладинки Ю. О. Ліщук*

*Відповідальний секретар збірника,
науковий редактор
і комп'ютерна верстка О. М. Гречаний*

Підписано до друку 11.12.2012 р.
Формат 84x108/16
Умов. друк. арк. 30,77

Папір офсетний
Друк офсетний
Гарнітура Times

Зам. № 0172
Наклад 300 пр.

Видавець – Паливода Алла Володимирівна
03061, м. Київ, пр-т Відрадний, 95/Е; тел./факс (044) 351-21-91
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції (серія ДК № 283 від 18.12.2000 р.)

Віддруковано в друкарні ФОП ПАЛИВОДА А. В.
03061, м. Київ, пр-т Відрадний, 95/Е; тел./факс (044) 351-21-90